

Llorenç Villalonga
LES FURES

V I E N A
E D I C I O N S

I L'ESCENARI

Era encara un infant quan vaig conèixer les Fures, mortes temps després en les circumstàncies que explicaré. Vivien a la casa més pobra del Carrer Nou i anaven sempre endolades.

A causa d'unes dècimes de febre, els metges havien aconsellat que m'enviassin a la muntanya. Em dugueren de primera intenció a ca la Senyoràvia, que no sortia de les seves terres de Sa Coma, entre Bearn i el vessant de S'Aucadena. Aleshores jo era molt consentit i ella no me'n passava ni una. Vista la incompatibilitat, al poc temps decidiren que anàs a viure amb la meva dida, que m'ho consentia tot, des de transgredir el règim de llet, que em mantenia la febre, fins a rebutjar els medicaments que m'emmalaltien l'estómac. Puc dir que dec la vida a una rebel·lió, i aquests primers records foren la lliçó més gran d'immoralitat que he rebut en la meva no ben encarrilada vida.

A Bearn vaig passar els anys millors de la infantesa. Sabem que la Humanitat és desventurada, que la Història és un aplec de crims, i que Pascal ens considera abandonats dins una illa

deserta, sense objectiu ni nord... Tot això pot ésser veritat, però en el meu record Bearn segueix essent una Arcàdia.

Imaginou un llogaret d'antany, encara sense el martiri de les ràdios i les motocicletes, de només un centenar de cases, petites i colrades, emparades per una església antiga, immutable i nova, igual que quan la construïren. A la plaça, empedrada i guarnida amb set arbres esponerosos, el ferrer i el fuster del poble treballen quan tenen feina, i quan no en tenen seuen davall els arbres i conversen del temps. El ferrer, anomenat Xim, és un jove formal i afectuós que de vegades em porta a becoll i em deixa muntar a les bísties que li duen a ferrar. Ell fou el primer que em despertà el gust pels exercicis físics: penjà una corda al corral perquè jo la pujàs de braó. Era fort, net, i tenia molt bones mans per a l'ofici. Jo l'admirava de veres.

Devora l'església, un edifici vell, altre temps posada¹ dels senyors de Bearn, és avui convent de monges. L'única taverna es troba fent cantonada al Carrer Major, que desemboca al Carrer Nou, espècie de cornisa amb cases a mà esquerra i oberta a la dreta damunt una vall d'ametllers. A l'altre costat de la vall i quasi a la mateixa altura de la cornisa, ja fora possible, hi ha, encara, algunes cases disseminades, entre elles la de S'Estaió, un lloc petit, propietat de l'amo En Miquel, casat

---

1. Així designen a Mallorca la casa que els senyors de terres tenen al poble com a parador.

amb madò Repelença, la qual només sap cuidar gallines i té, ella mateixa, mentalitat de gallina. Des de S'Estaió, que és molt alegre, es dominen, doncs, les cases del Carrer Nou —nou, potser, al segle XVIII, quan empedraren la plaça i hi feren al mig un safareig amb reminiscències barroques, on poden beure plegades fins a set bísties.

Al Carrer Nou, enfront de S'Estaió hi ha la casa del sen Toni. «Tirant una recta entre els dos portals —sol dir ell—, no ens desviaríem ni mitja cana.» Li agrada constatar aquest fet perquè és molt amic de l'amo En Miquel. També li plau que en Joanet, fill de l'amo, nasqués el mateix dia que la seva néta Margalideta. Total, que les dues criatures, si Déu vol, estan destinades a casar-se i ho sap tot el poble: hi ha coses que no es poden discutir. L'edifici més important del Carrer Nou és la vicaria, que lògicament (els bearnesos s'ho repeteixen des de fa dos-cents anys) hauria d'ésser a la plaça.

He sentit dir que, a finals de segle, un vicari jove i molt actiu intentà negociar la permuta de la posada dels senyors de Bearn amb la vicaria. Les negociacions foren llargues i no pogueren arribar a un acord, no obstant la pietat de dona Maria Antònia, una senyora tota de Déu. *Sotto voce* deien si el seu marit, don Toni, potser era maçó, però el meu Senyor-avi, que li era cosí, donava una explicació diferent. Sembla que el Vicari, ple d'idees modernes i d'inexperiència, en el primer sermó de la festa patronal de Sant Miquel, que els

senyors sufragaven des de temps antics, parlà d'una «devota família», en lloc d'una «noble família», com s'havia fet sempre. Don Toni de Bearn, que bravejava de demòcrata, s'ho prengué aparentment de broma.

—Veig, senyor Vicari, que ens ha suprimit sa noblesa.

I abans que aquest, empegueït, pogués obrir la boca, dona Maria Antònia li dedicà una amabilitat equívoca:

—Ha fet molt bé, don Francesc. Noltros, d'una manera o de s'altra, serem es mateixos.

Segons el Senyoravi, després d'aquesta fregada, el Vicari, ple de bona fe, proposà la permuta, destinada, naturalment, al fracàs. El fet de no aconseguir-la el contrarià molt, i com que don Toni, que havia viatjat per França, passava realment per volterià, el Vicari trobà manera que, en morir el senyor, no fos donat el seu nom al Carrer Nou, com havia proposat no sé qui.

«Per cert —afegia el Senyoravi—, que a sa desfeta de la casa de Bearn, quan tot s'hagué de treure a subhasta, ses monges de Sant Vicenç de Paül guanyaven la mà al Vicari, que quedà engrunat entre es lliurepensadors i es apostòlics.»

El meu Senyoravi era un home ben educat, que presumia d'ésser objectiu. Ho semblava, perquè no es descompassava per res, emperò resultaria difícil saber què pensava realment del Vicari i de don Toni. Jo crec que no els apreciava gaire, ni l'un ni l'altre. Tampoc no li agradava gaire el llogaret. Havia mort a Sa Coma, després de més de deu anys de no posar-hi

els peus. La Senyoràvia ha seguit el seu exemple, cosa que, entre aquestes bones gents, l'ha coberta de prestigi.

La dida, Tonina, que havia quedat viuda, vivia al Carrer Major amb una filla, germana meva de llet. Era una dona jove, bella i ben formada. La casa, bastant bona, amb cadires de corda i mapes dels cinc continents, tenia un corral gran amb fruitals: pruneres, figueres de moro i molts de magraners. Al fons, dins un tancat, hi criava gallines, que convivia pacíficament amb una dotzena de conills. Entre el corral i la casa s'estenien uns parrals ufanosos. En un racó es veia una gruta de Lurdes amb estalactites, copinyes i plantes d'ombra. Darrera la gruta, hi havia una piqueta amagada que es podia omplir d'aigua, i, obrint un grifó dissimulat entre les estalactites, es produïa un riuet que entrava per la dreta i, després de fer un parell de corbes, sortia per l'esquerra. Na Coloma, la germana de llet, sabia manipular aquell dispositiu admirat per tothom. Era una nina rossa, que prometia ja, aleshores, ésser tan bella com la seva mare.

Vet aquí el poble. ¿I què direm del paisatge en què s'assenta aquest llogaret d'ègloga? Fins a Rousseau i Bernardin de Saint-Pierre, el paisatge ha comptat poc en literatura. Els romàntics l'inventaren i l'esgotaren tot d'una. El paisatge són arbres, terres, roques: objectes inanimats, o quasi, iguals avui que en temps dels romans, descrits ja una vegada per sempre. El dramatisme d'una història no està en el regne ve-

getal ni en el mineral. És de l'home, que cal ocupar-nos. Si he parlat de l'església, de la posada de Bearn o de l'abeurador barroc de la plaça, és perquè darrera aquestes coses hi ha, en carn viva, l'home que les ha creades. Darrera les muntanyes hi ha la mà de Déu —eterna, immutable— i a nosaltres no-més ens toca emmudir.

El que jo, abans de deu anys, veia amb ulls nous, ha de semblar ja vell a les actuals generacions turístiques, desfloradores de virginitats. Les guies i les targetes postals ho han donat prou a conèixer. La naturalesa a Bearn és dolça, harmònica com el caràcter dels seus habitants. George Sand digué que els mallorquins érem quasi antropòfags. A Bearn són precisament models de cortesia, equànimes i assenyats. Les serres del nord ens defensen dels vents massa freds que arriben d'Europa; la mar refresca els simuns ardents que ens envia l'Àfrica. Les arenes i les formigues del desert naufraguen dins la Mediterrània, zona temperada. Els escorpins del Sahara perden aquí la seva verinada. La resta, ja ho sabeu: pins i oliveres mil·lenàries als costers de les muntanyes, ametllers florits al pla, ovelles i remors de picarols pertot arreu... Si en aquests escenaris es comet de tard en tard qualche crim medieval o esclata alguna tragèdia grega fonamentada en el malentès i en la injustícia —és a dir, en la Fatalitat—, ho hauré de considerar —recordau-ho— com un accident excepcional.